

/1921 i 49/1934. — ²⁷ Đorđević V. *Istorija srpskog vojnog saniteta*, knj. 4, Beograd, 1886, 20—25. — SVL, 42/1887. — Poljoprivredni kalendar za prostu 1894. god., Beograd, 1893. — Vitez, Beograd, 1898, 21—22 (28. XII). — Veterinarski glasnik, Beograd, 1904, 4, 173—174 i 1920, 2. — ²⁸ Vitez, Beograd, 1900, 1—3 (10. II). — ²⁹ SVL, 28, 29 i 31/1909, 2/1913 i 39/1920. — Raspored oficira i vojnih administrativnih činovnika za 1911. god., Beograd, 1911. — Raspored oficira i vojnih činovnika za 1912. god., Beograd, 1912. — Ratnik, Beograd, 1925, 7, 168—176. — Veterinarski glasnik, Beograd, 1904, 1, 40—41.

Vlastimir TURUDIĆ

Wissenschaftliche Gesellschaft für die Geschichte der Gesundheitskultur Serbiens, Beograd

VETERINÄRDIENTST DES SERBISCHEN HEERES IN DEN ARBEITEN UNSERER HISTORIKERN. BERICHTIGUNGEN UND ERGÄNZUNGEN (VII)

Unsere Forschungen haben bewiesen, dass in den Arbeiten jugoslawischer Historikern, die sich auf den Veterinärdienst des Serbischen Heeres im Zeitraum von 1850—1918 beziehen, mehrere oder wenigere ungenaue, widersprüchliche und ungeprüfte Angaben und Beschlüsse aufzufinden sind.

Die Zahl und die Natur dieser ungenauen und widersprüchlichen Daten kann man am besten durch die Berichtigungen und Ergänzungen dieser Auslegung sehen.

(Rad je Uredništvo primilo 15. IV 1982. god.)

In memory
UDC (614.253)

U SPOMEN

PROF. DR FRAN I. ZAVRNIK

(12. XI 1888 — 20. II 1963)

Povodom 20-godišnjice od smrti (pre dve godine) našeg istaknutog praktičara, pedagoga, naučnika, organizatora i istoričara veterinarske medicine prof. dr Frana I. Zavrnika, želimo da se setimo njegovog životnog primernog puta.

Rođen je 12. XI 1888. god. u selu Zgornja Voličina kod Maribora u Slovenskim Goricama. Roditelji su mu bili skromno situirani seljaci.

Osnovnu školu je učio u Koreni (Sv. Barbara), gde ga je učitelj zapazio kao darovitog i vrednog učenika, te preporučio njegovom ocu da ga školuje. Dalje školovanje F. Zavrnika je bilo teško, zbog malih materijalnih mogućnosti oca, ali je školovanje ipak nastavio. U Mariboru je završio 6 razreda klasične gimnazije, a 7. i 8. razred u Novom Mestu, gde je i maturirao 1906. god.

Prof. dr Fran I. Zavrnik

Te godine se upisao radi studiranja veterinarske medicine na Visoku veterinarsku školu u Beču. Kao student bio je demonstrator u Institutu za histologiju i embriologiju prof. dr Schumacher-a, i kao dobar đak završio studije i diplomirao 1913., a doktorirao 1914. god. tezom „Beiträge zum histologischen Bau der Pferdaorta“.

Tada je zapažen i kao organizacijski trudenik, osnovavši akademsko „Društvo slovenskih živinozdravnika“, čiji je bio prvi predsednik.

Zaposlio se kao zemaljski veterinar, obavljajući veterinarsku praksu u Vranskom u Savinjskoj dolini. Tu ga je zatekao I svetski rat, pa je bio mobilisan u Austro-Ugarsku vojsku, u kojoj je proveo sve ratno vreme, delom na ruskom, delom na italijanskom frontu. Po slomu Austro-Ugarske uspeo je da izbegne italijansko rop-

stvo. Sredinom novembra 1918. god. zaposlio se kao veterinar u depou konja Korpusa generala Maistera u Račama kod Maribora, 1. I 1919. god. postavljen je za kotarskog veterinaru u Ptuj. Ovdje je imao mnogo posla radeći na organizovanju prve slovenačke administracije, uvedene na mesto dotadašnje austro-ugarske.

God. 1919. ga je pozvao za nastavnika, prof. dr Eugen Podaubsky, osnivač Visoke veterinarske škole u Zagrebu, prema preporuci prof. dr A. Plasaja, koji ga je znao iz Beča kao vrednog, sposobnog i perspektivnog.

Međutim, F. Zavrnik je u međuvremenu bio postavljen na rad u Civilni komesarijat za Prekomurje i Mursku Sobotu 1. XI 1919. god., sa zadatkom da organizuje veterinarsku službu u ovom području, koje je tek bilo oslobođeno iz stega Austro-Ugarske države i još nije bilo formalno priključeno novoj jugoslovenskoj državi, Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca. Na radu u ovom području, obrazovanom od 6 ranijih ugarskih županija, ostao je skoro sve do kraja 1921. god.

Tako je tek 1. XI 1921. god. bio postavljen za redovnog profesora i predstojnika Katedre histologije i embriologije Visoke veterinarske škole u Zagrebu.

God. 1921/22. bio je rektor ove visoke škole, a naredne dve godine je bio profesor, radeći u teškim prilikama, jer je postojala opasnost da ova škola bude zatvorena, što je proisticalo iz nedovoljnog razumevanja za tada još neafirmisanu veterinarsku medicinu. Bio je kao radnik neumoran, radeći istovremeno i na polju nastave i nauke, ali i na poslovima oko organizacije studija i nastave.

Po pretvaranju ove visoke škole u Veterinarski fakultet, čemu je znatno doprineo i prof. dr Zavrnik, učestvujući i na izradi „Uredbe o Veterinarskom fakultetu u Zagrebu“, on je nastavio aktivnost radeći na očuvanju ugleda ove nastavne i naučne baze. Dekan Veterinarskog fakulteta je bio dva puta, 1931/32. i 1932/33. god.

U to vreme studiranje veterinarske medicine u Jugoslaviji se obavljalo samo na spomenutoj visokoj školi odn. Veterinarskom fakultetu u Zagrebu, jer za ovo nije postojala druga institucija u novostvorenoj državi. Studenti iz svih krajeva zemlje rado se i dobro sećaju prof. dr F. Zavrnik kao istaknutog nastavnika i duhovitog predavača. On je studente voleo bez razlike na narodnu i versku pripadnost. Bio je nepokolebljivi pristalica bratstva i jedinstva među južnoslovenskim narodima.*

Kao nastavnik je prvo radio bez asistenata, čitavih 10 godina, odričući se asistentskih plaćenih mesta na svojoj Katedri, da bi poboljšao kadrovske prilike u drugim nastavnim jedinicama, po cenu samoodricanja sebi neophodne saradnje. Pripremao je za studente litografisana pomoćna skripta, ali je preveo i počeo sa izdavanjem udžbenika „Embriologija“ prof. dr O. Zietzschmann-a, čije je završenje štampanja omeo II svetski rat. Organizovao je na svojoj Katedri nastavni i naučno-istraživački rad i stvorio odgovarajući kadar i saradnike.

Istraživao je, sa saradnicima, najviše materiju iz oblasti veterinarske hematologije, u kojoj nije da tada bilo mnogo rađeno, a klinici je bila neophodna. Radeći marljivo i istrajno, prof. dr F. Zavrnik se tako razvio u našeg najistaknutijeg hematologa veterinarske medicine. U ovim radovima je korišćena biometrijska metoda i na taj način je u toku tog rada obrađeno i odbranjeno preko 25 doktorskih disertacija iz oblasti hematologije. Tu spada i rad dr A. Župića, koji je 27. X 1923. god. postao prvi doktor veterinarskih nauka u nas u Zagrebu. Prof. dr F. Zavrnik je zatim dalje radio na biometrijskoj obradi trajanja graviditeta domaćih životinja, saradujući na ovom poslu najviše sa dr D. Ilančićem i dr F. Mikićem.

Međutim, kao istaknuti kulturni radnik, posebno je voleo i rad u oblasti Istorije veterinarske medicine. Obrazovao je Seminar za povijest veterinarstva, pa je predavanja iz istorije i veterinarstva držao redovno od prvih dana dolaska za profesora u Zagreb, a kasnije i predavanja iz Uvoda u veterinarstvo.

Prof. dr F. Zavrnik je bio jedan od prvih istraživača istorije veterinarske medicine u nas, ali je bio i animator rada u ovoj oblasti, iz koje je sam ili u saradnji objavio više zapaženih radova.

Kao istaknuti istoričar veterinarske medicine bio je i jedan od organizatora i učesnik XI internacionalnog kongresa za povijest medicine održanog u našoj zemlji u Zagrebu 1938. god.

* Njegova doslednost je išla sve do postupka da je, da bi pokazao svoju širinu, prešao u pravoslavnu veru, a za slavu uzeo dan Sv. Save, jednog od svetaca Jugoslovena, kao dokaz svog ortodoksnog pripadništva ideji o istorijski opravdanom zajedništvu svih Jugoslovena.

Prof. dr F. Zavrnik je jedan od osnivača Jugoslovenskog društva za istoriju medicine, farmacije i veterinarstva u Beogradu 1955. god. (kasnijeg Naučnog društva za istoriju zdravstvene kulture Jugoslavije, sada Saveza), kao i Sekcije za Sloveniju u Ljubljani ovog naučnog društva (sada Znanstvenog društva za zgodovino zdravstvene kulture Slovenije).

Naravno, rad na izučavanju istorije veterinarstva u nas on je izvodio paralelno sa naučnoistraživačkim i pedagoškim radom u okviru Katedre za histologiju i embriologiju.

U cilju afirmisanja veterinarske struke i nauke prof. dr F. Zavrnik je nastojao da brojnim člancima u dnevnoj štampi (najviše u zagrebačkoj „Novoj Evropi“), angažujući za ovaj rad i profesore dr Bosnića, dr Gjurica i dr Plasaja, kao i veterinare Korošca, Pozajića, Savića i dr., objasni tadašnjoj javnosti značaj i ulogu veterinarske medicine. U tom cilju je napisao i popularnu brošuru „Veterinarstvo“ 1938. god.

On je bio tvorac, zajedno sa veterinarima M. Gecom i J. Ježićem, veoma naprednog projekta zakona o socijalizaciji veterinarske službe, pre II svetskog rata, a veliki je ideo imao pri izradi mnogih propisa o uređenju veterinarske prakse, kao i organizaciji nastave iz veterinarske medicine.

God. 1931. on je osnivač i prvi urednik prvog jugoslovenskog naučnog veterinarskog časopisa „Veterinarski arhiv“ u Zagrebu, a 1930. i 1936. god. je urednik leksikografskih izdanja „Veterinarskog kalendara“.

Bio je preko 20 godina dopisnik revije „Jahresberishte der Veterinärmedizin“ („Jahresberichte u. d. Leistungen d. Vet. Med.“) u Beču.

Posle nesrećnog aprilskog napada na Jugoslaviju 1941. god., kada je došlo do sloma i raspada zemlje, „Nezavisna država Hrvatska“ kao ekspoziura nemačkog i italijanskog fašističkog režima i zavojevača, penzionisala je odmah prof. dr F. Zavrnik. Iste ove 1941. god. on biva uhapšen, deportovan i zatvoren u zloglasni logor u Staroj Gradiški. Slučajem okolnosti izbegao je da bude ubijen. Vrativši se u Zagreb, zaposlio se kao službenik „Knjižare Čelap“, gde je radio do kraja rata.

Po završetku II svetskog rata LR Slovenija FNR Jugoslavije poverava prof. dr F. Zavrniku maja 1945. god. poslove na obrazovanju Veterinarskog fakulteta u Ljubljani, u težnji da se realizuju planovi nastali tokom NOB u cilju stvaranja Slovenske veterinarske fakultete. Aprila 1946. god. on je postavljen za direktora Veterinarskog znanstvenog zavoda Slovenije, zametka buduće Veterinarske fakultete u Ljubljani. Novembra 1947. god. on napušta rad u ovom Zavodu i postaje redovan profesor Katedre za fiziologiju sa anatomijom, histologijom i embriologijom Fakultete za argonomiju in gozdarstvo u Ljubljani. On tu radi dalje i osniva Veterinarski odel te fakultete.

God. 1953. je imenovan matičarem Fakultete za agronomiju, gozdarstvo in veterinarstvo, na kome osniva Veterinarski odel i preuzima Katedru za anatomiju, histologiju i embriologiju. Ovaj Fakultet je kasnije dobio naziv Biotehnička fakulteta u Ljubljani, kako se zove i danas.

Tada je nastavio sa svojim naučnim radom, objavljivao rezultate i radove, ali i pripremio niz opsežnih neophodnih skripata za nastavu.

Dekan ovog Fakulteta je bio 1954/55. i 1955/56, a prodekan 1956/57. god. Od 1956. god. se aktivno bavi slovenačkom naučnom terminologijom, radeći zajedno sa akad. prof. dr A. Koširem, kao predsednik Komisije za medicinsko-veterinarsko terminologiju Slovenske akademije znanosti in umetnosti u Ljubljani.

Saradivao je sa Udruženjem anatoma Jugoslavije, Jugoslovenskim društvom za istoriju medicine, farmacije i veterinarstva, Sekcijom za Sloveniju ovog Naučnog društva, Društvom veterinaru LR Slovenije, Društvom visokoškolskih nastavnika, Slovenskim biološkim i Slovenskim zdravstvenim društvom, itd.

Umro je skromno i tiho u punoj psihičkoj snazi 20. II 1963. god. i sahranjen na groblju Žale u Ljubljani, uz veliko učešće kolega, profesora, naučnika, saradnika, studenata, prijatelja i poznanika sa svih strana.

Svi mi koji smo znali i visoko cenili prof. dr Frana Zavrnik i njegov veliki i uspešan rad, zadržaćemo njegov lik u svetloj uspomeni, kao čoveka visoke etike na koga se u radu i u životu treba ugledati.

Njegovi saradnici i naslednici, među kojima je i njegov sin doc. dr Velimir Zavrnik, imaju za dužnost da nastave rad putevima koje je ovaj slovenački i jugoslovenski istaknuti naučnik utro svojim neumornim i predanim radom.